Donderdag 29 Juli 1909. 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De Javasche Cour. van 4 Juni 1909 No. 44, bevattende het Koninklijk besluit van 4 Juni 1909 No. 44, ligt ter lezing op de leestafel Heulstraat 17.

Het bevat de bizondere voorwaarden voor **benoembaarheid tot betrekkingen bij den dienst der Staatsspoorwegen in Ned.-Indië** en de regelen betreffende de uitzending van een dergelijk personeel uit Nederland.

De aandacht van belangstellenden wordt hierop gevestigd.

II. De maandelijksche **samenkomst** met de Redactie-commissie van het Koloniaal Weekblad zal plaats hebben **Donderdag 12 Augustus 1909** ten 8½ ure namiddags in Boeatan, Heulstraat 17, den Haag.

Belangstellenden zijn steeds welkom.

III. Aan hen, die eene betrekking zoeken bij de **suikercultuur in Indië** wordt aanbevolen kennis te nemen van het voor hen belangrijke artikel, voorkomende in de Indische Mercuur van 20 Juli 1909 No. 29. Het blad is tevens verkrijgbaar tegen den prijs van *f* 0.25 bij den Uitgever J. H. de Bussy, Rokin 60, te Amsterdam, nl. voor zoover de voorraad strekt.

IV. De gouverneur van Curaçao heeft de uitzending gevraagd van een **onderwijzeres**, ten einde te worden benoemd tot onderwijzeres der eerste klasse in die kolonie en te worden belast met de tijdelijke waarneming van de functies van hoofd der Wilhelminaschool te Willemstad.

Voor nadere bijzonderheden zie St.-Ct. no. 167.

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over **Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs 1 ex. à *f* 0.10.

Prijs 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den inlander en zijn zieleleven,** door den heer T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f* 0.05.

Prijs 50 ex. à *f* 2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding.

Prijs 1 ex. à *f* 0.15 en de Nederl. Staatscourant 1909 No. 75 à *f* 0.10 (oproeping van artsen).

d. Het jaarboekje der Vereeniging over het jaar 1908 à *f* 0.25.

e. De werkkring van den controleur op Java, door A. J. H. Eijken à *f* 0.40.

f. De Koninklijke besluiten betreffende de opleiding van militaire apothekers.

Idem oproep van aspirant-ingenieurs en opzichters bij den Waterstaat in N.-I., doctoren in de rechtswetenschap en veeartsen.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

Van de Afdeeling 's Gravenhage:

VERSLAG over het jaar 1908.

In de algemeene vergadering werden herkozen de aftredende bestuursleden Mevr. M. Tersteeg, M. ten Bosch, Mej. E. Haighton, de heeren C. R. Bakhuizen van den Brink, F. Th. Schröder en P. Zeijdel, en nieuw gekozen de heeren L. A. Bakhuis, E. C. J. Schwippert en H. J. van Lawick; laatstgenoemde liet zich de keuze niet welgevallen, in zijne plaats werd in de Buitengewone Alg. Verg. van 14 April gekozen de heer M. J. Wiessing; de heer L. A. Bakhuis nam het vice-voorzitterschap aan.

In den loop van het jaar traden uit het bestuur de heeren C. R. Bakhuizen van den Brink wegens benoeming tot Voorzitter van het Hoofdbestuur der Vereeniging; F. Th. Schröder en M. J. Wiessing wegens vertrek naar elders, en P. Zeijdel wegens particuliere omstandigheden.

Voorloopig werd het bestuur aangevuld met de heeren A. B. I. Prakken, L. A. Martens en R. A. J. van Delden en Mej. M. M. G. Maarschalk, door het bestuur candidaat gesteld, aan eerstgenoemde werd verzocht tijdelijk het voorzitterschap waar te nemen.

Het aantal leden ging terug van 845 tot 752, een verlies dus van 93 leden, die echter niet allen voor de Vereeniging verloren gingen, daar 18 naar andere Afdeelingen en het Hoofdbestuur overgingen; 19 leden ontvielen door overlijden (zie Bijlage I).

Het aantal bezoekers van de leeszaal nam in het afgeloopen jaar niet toe, ook niet, toen in September de maatregel werd ingevoerd om de leeszaal tusschen 12—2 en 4—5 uur, dus van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags open te houden, gedurende welke uren een bewaker werd aangesteld tegen betaling van *f* 2.— 's weeks; op die uren bedroeg het aantal bezoekers gemiddeld nog niet één per dag.

Gedurende het afgeloopen winterseizoen werden geene lezingen gehouden, omdat zij over 't algemeen te weinig bezoek trekken; eene commissie uit het bestuur is nu doende om te trachten met de Vereeniging „Moederland en Koloniën", de Vereeniging der ambtenaren v/h Bin. Bestuur, de Maatschappij van Nijverheid en Landbouw en het Hoofdbestuur onzer Vereeniging overeen te komen gezamentlijk lezingen te doen houden, zoodoende zoude men door het kunnen aanbieden van een hooger honorarium meer sprekers van naam kunnen uitnoodigen om spreekbeurten voor de leden dier Vereenigingen te houden.

Intusschen heeft het bestuur gemeend den leden schadeloos te moeten stellen door hen, in navolging van hetgeen jaarlijks door het Alg. Ned. Verbond geschiedt, een kunstavond aan te bieden, welke 24 Maart j.l. plaats vond en als volkomen geslaagd kan worden beschouwd.

In eene buitengewone alg. ledenvergadering op 14 April 1908 in het Gouden Hoofd werd besloten tot benoeming van eene commissie in zake overname van het Restaurant, welke commissie gedurende zes maanden de exploitatie zou nagaan en rapport uitbrengen over het al of niet wenschelijke der overname of liever voortzetting. In de bestuursvergadering van 14 Oct. d.a.v. bracht zij een verslag uit, hetwelk deed zien, dat de observatietijd te kort was en derhalve met vijf maanden werd verlengd; thans zal zij hare bevinding aan de vergadering mededeelen en kan beslist worden over het al of niet voortbestaan van het Restaurant en de daarmede verband houdende verhuizing van bureau en leeszaal van de Heulstraat 17 naar de Laan v. Meerdervoort voor 1 Mei 1910.

Van het Ministerie van Koloniën werd bericht ontvangen, dat de Indische Regeering was uitgenoodigd om een exemplaar van de Javasche Courant voor de leestafel te zenden, hetgeen sedert geregeld geschiedt. Nog werden eenige boekwerken, waaronder de Regeerings-Almanak, voor de leestafel toegezonden, zoo ook de nieuwste overzichtskaart van den Oost-Indischen Archipel, welk waardevol geschenk, thans opgeplakt:, aan den wand der leeszaal prijkt.

Eenige boekwerken werden voor de leestafel aangeschaft, terwijl het abonnement op het Bataviaasch Nieuwsblad en het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië werd opgezegd.

Op verzoek van het Hoofdbestuur maakten de bestuursleden Mevr. M. ten Bosch—Bosscher en de heer A. B. I. Prakken deel uit van de Commissie tot leniging van den nood op Curaçao, waarvoor een alleszins geslaagde kunstavond werd gegeven en waarmede het Vorstelijk huis vele blijken van sympathie gaf.

Voor die noodlijdenden op Curaçao werd door de afdeeling *f* 25.— aan het Hoofdbestuur opgedragen, zoo ook *f* 25.— voor het ondersteuningsfonds van „Oost en West."

Op verzoek der Indologen-Vereeniging te Leiden

worden hun geregeld om de 14 dagen uitgelezen couranten en tijdschriften voor den tijd van twee weken toegezonden, bestemd voor hun leestafel in de Societeit „de Harmonie", van hunne zijde stelden zij die leestafel nu ook toegankelijk voor de leden der afdeeling Leiden onzer Vereeniging.

Wat de beide commissiën betreft, wordt opgemerkt, dat, al luiden de verslagen van haar werk in het afgeloopen jaar, wat werkverschaffing betreft, niet ongunstig, toch lang niet mag worden aangenomen, dat het doel bereikt is (zie versl. hieronder).

Uit deze verslagen blijkt, dat onze Vereeniging en speciaal ook onze Afdeeling in bestaande behoeften k a n voorzien en reden van bestaan heeft, doch om haar doel te bereiken heeft zij behalve een krachtig eensgezind bestuur noodig medewerking en sympathie van hare leden; is het een vereischte, dat ook de leden hunne belangstelling hechten aan haar werken en streven; haar niet alleen hunnen financiëelen maar ook hunnen m o r e e l e n steun geven.

Wij eindigen dit verslag daarom met de hoop uit te spreken, dat de leden door het maken van propaganda en aanbrengen van leden mede zullen willen werken tot den bloei onzer Vereeniging.

De wd. Voorzitter,
w. g. PRAKKEN.
De Secretaresse,
w. g. ELISE HAIGHTON.

REKENING EN VERANTWOORDsNG DER GELDEN v/d. AFDEELING OVER 1908.

Debet.		Credit.	
1 Januari Saldo in kas	f 449.89	Salaris Algem. Secretaris	f 600.—
Geïnde contributies	- 1858.—	Loon oppasser	- 65.50
Huuropbrengst 21 Galileïstraat	- 720.—	Salaris sprekers en zaalhuur	- 71.—
Gekweekte renten	- 21.45	Huishuur 17 Heulstraat	- 450.—
		Telephoon	- 30.—
		Rekeningen, kwitanties. couranten, porto's, schrijfbehoeften. enz. enz., hieronder nog gedeeltelijk over 1907	- 552.05
		Alg. Vergadering Hoofdbestuur	- 27.07
		Huur Galileïstraat 21	- 350.—
		Verhuizing Galileïstraat 21	- 15.05
		Bijdragen aan noodlijdenden Curaçao en Ondersteuningsfonds	- 50.—
		Uitgaven voor het huis Galileïstraat 21	- 48.17
		Afgedragen aan het Hoofdbestuur	- 422.50
		Saldo op 31 December 1908	- 368.—
Totaal	f 3049.34	Totaal	f 3049.34

BALANS OVER 1908.

Debet.		Credit.	
Saldo in kas 1 Jan. 1908	f 449.89	December 31 Diverse uitgaven	f 2681.34
Saldo meubilair	- 200.—	Afschrijving meubilair	- 100.—
Contributie over 1908	- 1858.—	Saldo aan meubilair	- 100.—
Huuropbrengst	- 720.—	Saldo in kas 31 Dec. 1908	- 368.—
Gekweekte renten	- 21.45		
Totaal	f 3249.34	Totaal	f 3249.34

De penningmeesteres der Afdeeling:
(*w. g.*) M. TEN BOSCH BOSSCHER.

's Gravenhage, 22 Maart 1909.

De Commissie van verificatie
Gezien en goedgekeurd.
(*w. g.*) P. ZEYDEL.
„ E. MARCELLA.
„ W. C. DE HAAS.

Verslag der Commissie van opvoeding, huisvesting, onderwijs, inrichting enz., over het jaar 1908.

In de eerste maanden van het verslagjaar liet het zich aanzien, dat de commissie wat betreft huisvesting, onderwijs en opvoeding van kinderen, wat werk zou krijgen; kwamen toch v i e r families waarvan twee voor drie en twee voor twee jonge meisjes, adressen en verdere inlichtingen vragen omtrent personen, die kinderen in huis wilden hebben, en zich met de verdere opvoeding belasten, later eveneens nog voor één of twee jongens. Maar ook nu weer werden de kinderen bij andere families dan de door ons opgegeven en geheel buiten onze bemoeienis geplaatst; eens zelfs, toen de zaak zoo goed als geregeld was, trouwens niet op grond dat onze inlichtingen omtrent de opgegeven gezinnen minder goed bleken, maar om reden van geheel persoonlijken aard.

Slechts voor de plaatsing van één jong meisje te Zutphen verleenden wij schriftelijk onze tusschenkomst.

Aanvragen van families om kinderen in huis te nemen kwamen daarentegen zeer veel binnen; niet alleen hier uit den Haag, maar ook uit Haarlem, Amsterdam, Rotterdam, Apeldoorn, Arnhem, 's-Hertogenbosch, Gorinchem enz.

Waar afdeelingen onzer Vereeniging gevestigd zijn werden de aanvragers er op gewezen zich ook daar op te geven.

Wat nu betreft het geven van raad, betreffende pensions, inrichting enz. enz., moet de commissie mededeelen, dat het vragen van inlichtingen al minder wordt, vermoedelijk voor een groot deel, wat pensions betreft, gevolg van 't uitgeven van een Gids voor Repatrieerenden door de drukkerij „Het Algemeen Belang", welke Gids in de Hotels in Indië wordt verspreid en waarin tal van pensions, ook in den Haag, zijn opgegeven, alsmede de inlichtingen verstrekt door de firma J. M. van Wely en Moret aan Indische Bestuursambtenaren.

55 personen werden door den Algemeenen Secretaris te woord gestaan.

Drie families kwamen bij vertrek hun pension aanbevelen, terwijl een klacht binnenkwam over minder nette behandeling.

Zes aanvragen kwamen binnen om in het register „Pensions" te worden opgenomen, waarvan drie werden ingeschreven als hebbende getuigschriften.

Vier pensions werden geschrapt wegens vertrek of wel opheffing.

Onder de commissieleden had geen mutatie plaats.

De Voorzitter,
w. g. v. SANTEN.
De Secretaris,
w. g. DE WITT.

Verslag over 1908 der Commissie van hulp aan werkzoekenden en van raad aan naar Indië vertrekkenden.

In het afgeloopen jaar werden wederom z e v e n personen door tusschenkomst der commissie aan eene betrekking geholpen, terwijl door de Directie der Rotterdamsche Lloyd bij wijze van uitzondering gunstig werd beschikt op een door de commissie gedaan verzoek om den 15-jarigen zoon eener weduwe van een O.-I. onderofficier als scheepsjongen een reis naar Indië en terug te doen maken, teneinde de 100 zeedagen te verkrijgen, vereischt, om op de Zeevaartschool te kunnen worden toegelaten.

Zeventien personen kwamen onze hulp inroepen om eene betrekking, als: 5 voor 't waarnemen of hulp eener huishouding; 9 gep. O.-I. militairen, voor geldophalen, oppasser, loop- of huisknecht enz.; 1 voor kinderjuffrouw naar Indië; 1 voor verpleegster naar Indië; 1 voor dame van gezelschap en om mede op reis te gaan en 1 voor adm. betrekking, terwijl 5 personen aanbeveling vroegen voor 't geven van lessen: 2 in de Engelsche taal, 1 teekenen en schilderen aan eerstbeginnenden en 2 voor piano, waarvan een ook lessen aan spraakgebrekkigen.

Menigvuldig waren de vragen naar adressen en verdere inlichtingen omtrent de in de advertentie in het Koloniaal Weekblad voorkomende werkzaamheden.

Negen en tachtig personen werden door den Secretaris te woord gestaan en inlichtingen verstrekt aan hen, die hulp en steun verzochten dan wel aanbeveling vroegen, terwijl verder eene uitgebreide correspondentie werd gevoerd met hen, die van elders schriftelijk zich tot de commissie hadden gewend.

Al grooter was de aanbieding van baboes voor de terugreis naar Indië, als ook de aanvragen, dit laatste vooral door de aankondiging in het Koloniaal Weekblad.

Gedurende het jaar 1908 werden 22 personen in het register opgenomen en 18 idem afgevoerd, zoodat op 31 December 1908 nog in het register voorkwamen 39 personen, waarvan 20 voor een of andere betrekking solliciteeren, terwijl 19 aanbeveling vragen voor 't geven van lessen, naaiwerk, maken van uitzetten, waarnemen van agentschappen, enz.

Onder de commissieleden had geen mutatie plaats.

De Voorzitter,
w. g. P. ZEIJDEL.
De Secretaris,
w. g. DE WITT.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Telegraaf* over het artikel van „Boeka" in *Indische Gids* getiteld: „Voortgezette opleiding van Inlanders." — Mr. C. Th. van Deventer in *Land en Volk* over de huisvlijtschool te Ngawi — Maurits Wagenvoort in de *Nieuwe Courant* over Palembang. — De *Nieuwe Courant* over de Chineesche schoolquaestie.

In de T e l e g r a a f wordt door den schrijver der rubriek „Van de Indische leestafel o.m. protest aangeteekend tegen de stelling, door „Boeka" in de jongste aflevering van de I n d i s c h e G i d s verdedigd in een artikel, getiteld: „Voortgezette opleiding van Inlanders", n.l. dat de opleiding van inlanders, bestemd voor bestuursambtenaren, afgebroken moet worden op het tijdstip, waarop de puberteit begint. Zij geven dan blijk van apathie en alle moeite, aan verdere ontwikkeling besteed, is vruchteloos. Eerst wanneer het vijf-en-twintigste jaar bereikt is, is de sufheid verdwenen en kan de „ontwikkeling" worden voortgezet. Aldus „Boeka" in de I n d i s c h e G i d s.

„Men had mogen verwachten", zegt de schrijver in de T e l e g r a a f, „dat de scherpe critiek door professor Snouck Hurgronje op blz. 225 e. v. van zijn Gidsartikel van Augustus 1908 uitgeoefend op de lieden van „ervaring", die in vroeger jaren het destijds algemeen gedeelde bezwaar opperden, haar uitwerking niet zou gemist en o.a. Boeka zou weerhouden hebben, het nu weer eens op het tapijt te brengen.

Hoor, hoe prof. Snouck zoo'n man van „ervaring" laat spreken:

„Geloof mijn practische ervaring, mijnheer, ik ken den inlander zoo'n beetje. Jawel, er zijn inlandsche jongens, die in de eerste kinderjaren de menschen letterlijk verbazen door hunne schranderheid. Men doet ze op school en alles gaat naar wensch. Dat blijft zoo gaan tot hun twaalfde, dertiende jaar; maar wees dan zoo wijs ze van school te nemen, wanneer ge u ten minste teleurstelling besparen wilt.

Naarmate de puberteit nadert, treedt een onbeschrijflijke soort van apathie in, die zich door niets laat overwinnen; het intellect heeft alles gepresteerd waartoe het in staat is, en alle moeite aan verdere ontwikkeling besteed, is vruchteloos."

Aan dit gefingeerd citaat wordt dan de opmerking toegevoegd, dat van hen, die zoo spraken, niemand op genomen proeven wijzen kon. Deze zijn intusschen sinds dien op voldoend uitgebreide schaal genomen om te bewijzen, dat inlandsche jongelieden voor hoogere intellectueele ontwikkeling alleszins vatbaar zijn, zonder dat hunne studiën ook maar gedurende korten tijd, wegens die beruchte „naderende puberteit", zijn moeten worden afgebroken. En nu wil Boeka, zonder het aanvoeren van eenig ander argument, tot ondersteuning van de juistheid van zijn uitgangspunt bij te brengen, een geheel onderwijssysteem baseeren op het bestaan van een lang aanhoudenden toestand van apathie, als gevolg van de „naderende puberteit."

Het komt ons voor, dat artikelen, als het hier besprokene, geleverd door schrijvers over Indische aangelegenheden van eenig gezag, en geplaatst in het belangrijkste Indische maandschrift, aan de zaak van de ontwikkeling van den inlander veel kwaad kunnen doen, daar zij er zonder voldoende aanleiding allicht toe leiden bij de moederlandsche en de Indische regeering twijfel te wekken, of de in den laatsten tijd ingeslagen weg tot opheffing van het intellectueel peil van de inlandsche bevolking wel de juiste is, en daardoor de krachtige doorvoering van de ter zake getroffene, of in overweging genomen maatregelen, in den weg staan."

* *
*

De N i e u w e C o u r a n t wijst op de groote moeilijkheid, waarin de indische regeering zich bevindt ten opzichte van de Chineesche schoolquaestie.

„Met de oprichting der zoogenaamde h a k t o n g s", zegt het blad, „hebben de Chineesche emigranten getoond, dat zij zelf wel wat kunnen doen. Er zijn op dit oogenblik een vijftigtal van die onderwijsinrichtingen over Ned.-Indië verspreid, en telkens leest men in de indochineesche bladen, dat de Tiong Hoa Hwe Koan vereeniging het voorne-

men heeft aan nieuwe het aanschijn te geven.

Zal de Hollandsch-Chineesche school — de haktong holan tiong hoa — de zuiver Chineesche school overbodig maken? Zullen door de oprichting van eerstgenoemde scholen de stichtingen der Chineesche vereeniging verdwijnen?

Niemand, die eenigszins bekend is met de tegenwoordige beweging der Chineesche emigranten in Indië, zal dat verwachten. Het hoofddoel van de oprichting der haktongs is aan de indochineesche jeugd gelegenheid te geven tot het aanleeren van het tjing im of koan oa, het zoogenaamde mandarijn-chineesch. Dit staat nu eenmaal op het programma der Jong-Chineesche partij. Zoolang dus de kennis van het tjing im niet van het programma is geschrapt, blijft de zuivere Chineesche school bestaan.

Geldgebrek zal men wel weten te overwinnen en men rekent ook op financieële hulp van het stamland.

Zou het daarom niet wenschelijk zijn, vraagt het orgaan, met, voorloopig althans, geen nieuwe Chineesche scholen op te richten, maar aan de haktongs, die hun verlangen kenbaar gemaakt hebben, dat hun leerlingen de Nederlandsche taal zullen leeren, de keus te geven tusschen een subsidie in geld of de toevoeging van een Nederlandschen onderwijzer, die buiten de uren, waarop hij aan de Europeesche school werkzaam moet zijn, aan de Chineesche school Nederlandsch onderwijst?

Het zal ontegenzeggelijk niet zoo duur zijn en... de Chineesche gemeente is tevreden gesteld. Het strookt geheel met haar wenschen.

Wat zullen wij doen als de Arabieren verzoeken om Hollandsch-Arabische scholen, als de Javanen niet tevreden met de toevoeging van Europeesche onderwijzers aan de inlandsche scholen der eerste klasse, om Hollandsch-inlandsche scholen vragen, ingericht op dezelfde wijze als de onderwijsinstellingen, welke reeds aan de Chineezen gegeven zijn?

Voor zoover wij hebben kunnen nagaan, bestaan dergelijke Hollandsch-Chineesche scholen reeds te Batavia, Semarang, Soerabaja, Soerakarta, Padang. Malang, Bandjermasing. Moet er geen verrijzen te Tegal, Pekalongan, Cheribon, Djokjakarta, Buitenzorg, Meester Cornelis, Bekasi en nog tal van andere plaatsen. Wat zal het einde zijn?" vraagt — niet zonder reden — ten slotte de Nieuwe Courant.

***

Mr. C. Th. van Deventer geeft in Land en Volk naar aanleiding van een artikel van den controleur B.B., den heer J. E. Jasper, in Eigen Haard over de huisvlijtschool te Ngawi een enthousiaste beschouwing over diezelfde school.

„Aan het hoofd der inrichting", zegt Mr. van Deventer, „staat thans een inlandsch hoofdonderwijzer, aan wien het onderricht in teekenen is opgedragen en die bovendien de geheele leiding heeft. De andere leervakken: het houtsnijden, het vlechten, het pottenbakken en het bewerken van hoorn en schildpad, worden onderwezen door knappe inlandsche toekangs (handwerkers), die voor het meerendeel lezen noch schrijven kunnen, doch zich voor hun taak onder leiding van den heer Jasper hebben voorbereid.

En nu komt iets merkwaardigs: terwijl het meerendeel der onderwijzers dus alleen geleerd heeft met de handen te werken, worden als leerlingen slechts diegenen aangenomen, die met goed gevolg een gewone school hebben doorloopen. Zij zijn daardoor in staat, niet alleen het door een meer ontwikkeld leeraar gegeven teekenonderwijs goed te volgen, maar bezitten, zooals de heer Jasper het uitdrukt, tevens „eenige logische denkkracht", die hen het zuiver practisch onderwijs met nog iets anders dan louter nabootsingszin doet volgen.

Over de aanvankelijke resultaten mag men, naar de mededeelingen van den heer Jasper te oordeelen, tevreden zijn. Verschillende door de leerlingen, onder leiding der toekangs vervaardigde voorwerpen, vooral potten en pannen, vinden reeds hun weg naar de inlandsche huishoudens. Per jaar wordt voor ongeveer *f* 600 verkocht. In het aan de school verbonden verkooplokaal zijn geregeld eenige leerlingen werkzaam, die zich op die wijze ook in de kunst van uitstallen en aan den man brengen van het werk hunner handen oefenen.

Het doel, dat de inlandsche ontwerper der school, de heer Oetojo, thans regent van Djapara, en haar latere hervormer, de heer Jasper, zich voor oogen hebben gesteld, is bescheiden. Niet om dadelijk ambachtslieden voor de groot-industrie op te leiden, nog minder om de kunstnijverheid hooger vlucht te doen nemen, was en is het te doen. Neen, men zal reeds tevreden zijn, indien vooral de desa-Inlanders, die niet in den landbouw of bij het gouvernement een middel van bestaan kunnen vinden, leeren om door geschoolden handenarbeid in en voor de inlandsche maatschappij, in hun levensonderhoud te voorzien. Hun daarvoor niet alleen de vereischte technische vaardigheid bij te brengen, maar ook het inzicht en de ontwikkeling, noodig om „als nijvere een eigen of op coöperatieven grondslag opgerichte werkplaats te beheeren", is de grond- en hoofdgedachte van dit huisvlijtonderwijs."

Ten slotte zegt de schrijver:

„De mededeelingen van den heer Jasper zijn weer een bewijs, hoe, met verstand, goeden wil en liefde voor de zaak, op Java in betrekkelijk korten tijd veel kan worden bereikt. Aan de Javanen zal het waarlijk niet liggen. Vervullen wij slechts de bescheiden, maar onmisbare voorwaarden voor hun ontwikkeling, dan kan, in een kwart eeuw, uit hen een arbeidzaam, flink en productief volk worden gemaakt."

***

Uit het jongste artikel van den reiziger Maurits Wagenvoort „Van ons Grooter Nederland" in de N. Courant. Hij vergelijkt Palembang bij Venetië en zegt dan:

„Wat in Venetië het Canal grande is wordt overtroffen door den statigen Moesi, zelfs zoo hoog als deze stad nog breed als onze Maas voor Rotterdam. Deze zacht-voortglijdende stroom, in het voorjaar getooid door duizenden bundels uitgeworpen onkruid van de hooger gelegen zaaivelden, die de landman bewerken gaat, dit breede water is de hoofdstraat der stad. Zeer lang aan beide oevers uitgestrekt, doch nergens dieper het land in dan een paar straten, ligt aan den linker, stroomafwaarts, de Chineezenstad op haar vlotten, op-en-neer dobberende met eb en vloed, laag de huizen met hooge, ietwat komvormige daken, en het stadsgedeelte aan den rechteroever is gebouwd boven het moeras, — de houten huizen staan er op hooge palen. Een waterstad dus, een moerasstad; toch niet ongezond wijl dagelijks de vloed de erven onder de huizen zuivert van alle ongerechtigheden, voedsel voor de verraderlijke kaaimans, die bij tientallen in den stroom of aan zijn moerasoevers leven. Maar voor deze watermonsters zijn de bewoners allerminst bevreesd — immers zijn zij niet de dragers der zielen van de voorvaderen? — en den stroom en zijn vele kreken hebben zij lief, wijl een groot deel van hun leven aan zijn oevers of in zijn wateren zich afspeelt. De Centauren, verhaalt men, waren wezens met een menschelijk bovenlijf, voorts waren zij paarden. De Palembanger is een menschelijk bovenlijf op een roeiboot. Aan den rechteroever bezit de stad straten: geen écht Palembanger maakt daarvan gebruik dan voor het Oostersche volksvermaak bij uitnemendheid: het dagelijksche oplaten van vliegers. Maar alle huizen zijn aan den achterkant op het water uitgebouwd, waarin een vuile houten trap afleidt. Aan de achterzijde dier huizen leeft de bevolking. Het wemelt aan dien kant van naakte hummels, die zwemmen en spartelen in de modderige kreken, waaruit het water overdag voor een groot gedeelte is weggevloeid, zoodat men op vele plaatsen 's middags om twaalf uur kippen en katten ziet loopen, waar 's morgens om zes uur nog roeibootjes doorgingen. Dit zijn echter slechts de dwarsstraten van Palembang. De hoofdverkeerswegen hebben wel altijd water genoeg voor het roeivaartverkeer om er een bad in te nemen. Van elk huisgezin is er altijd door tenminste één lid in of aan het water. Het mag de vader zijn of de moeder om zichzelf of het vaatwerk te wasschen, het mogen de kinderen wezen, soms is het de geheele familie van drie of vier geslachten tegelijk: de stok-oude grootmoeder met haar grijs haar en gerimpeld en tanig vel, tot de zuigelingen aan de borst der moeders, allen in het water, allen er aan, plassende, wasschende, sarongs uitspoelende, 't middagmaal bereidende, niet te vergeten de verrichtingen van een gezond dierlijk leven, alles in hetzelfde water achter het huis, alles dien trap op en neer gaande, welke als de ladder van Jakobs droom steeds bevolkt is met op- en afklimmenden."

WEST-INDIË.

SURINAME.

Bacovencultuur.

Door den directeur van den landbouw werd een rondschrijven gezonden aan de bacoven-ondernemingen, waarin kennis gegeven werd van een voorgenomen strengere keuring der aangeboden vruchten

Ten einde het verlies door afkeuring tot een minimum te beperken, werd den directeuren der ondernemingen op het hart gedrukt, nauwkeurig toe te zien, dat het oogsten en transporteeren der ba-

coven met de grootst mogelijke zorg geschiede en dat vooral de bacoven niet te vroeg worden gekapt, doch eerst wanneer de vruchten volkomen ontwikkeld zijn, wanneer geen kneuzing of andere beschadiging plaats vindt, bij het oogsten of bij het vervoer, de vruchten niet bemodderd, doch in volkomen schoonen toestand worden aangeboden.

Den 26en Juni werd voor het eerst de strengere keuring toegepast, hetgeen volgens Onze West, in verband schijnt te staan met een uit New York door den vertegenwoordiger der Fruit Company ontvangen telegraphischen last. Op een totaal van 12411 bossen werden niet minder dan 1455 afgekeurd. Men schijnt, schreef Onze West, daarbij voor de eerste maal de hand te hebben gelicht, want van de aangenomen 10827 bossen werden later nog ongeveer 1100 bossen in de rivier geworpen, zoodat de verscheping slechts 9717 bossen bedroeg.

Het gebeurde heeft menigeen den schrik om 't hart doen slaan, en het zou, meent genoemd blad, wellicht tot gerustsstelling kunnen bijdragen, indien van officiëele zijde eene duidelijke verklaring werd gegeven, aan welke eischen de vrucht moet voldoen.

Intusschen wordt toch aan uitbreiding der cultuur gedacht. Zoo vernam meergenoemd blad, dat op de cacao-plantage te St. Barbara, onlangs overgegaan in handen van de heeren ter Laag, ook de cultuur zal worden ter hand genomen, terwijl bij het gouvernement een aanvraag is ingekomen voor gouvernementssteun voor den aanplant van bacoven op een uitgestrektheid van 30 hectaren.

Cacao-cultuur.

De cacao-cultuur levert bevredigende uitkomsten op, dit jaar. In de eerste zes maanden van 1909 bedroeg de uitvoer reeds 14129 balen tegen 16250 en 17000 balen aan totalen uitvoer in de jaren 1907 en 1908. De cacaopluk van de twee laatste maanden leverde ongeveer 12000 balen cacao op, waardoor een bedrag aan geld van ongeveer zeven ton in omloop kwam.

Deze uitkomst werd verkregen, niettegenstaande op de meeste plantages natuurlijk wel meer zorg aan de cultivatie werd besteed, maar toch niet de vrij dure inkappings-methode kon worden toegepast waardoor op pl. Suzamasdaal zoo goede uitkomsten werden verkregen, nl. dat daar nagenoeg geen infectie meer kan worden geconstateerd, zoodat men er gewaarborgd is tegen de onaangename verrassing, dat op een gegeven oogenblik een meer of minder groot deel van de vruchten versteend blijkt te zijn.

Rijstcultuur.

Onze West meent, dat, indien de rijstcultuur in Suriname zich blijft uitbreiden in gelijke mate als thans werd waargenomen — de productie steeg van 850000 kilogram in 1904 tot 1.680.000 kilogram in 1908 — de gelegenheid tot rijstpellen zal moeten worden verruimd. Voorloopig echter voorziet de rijstpelmolen van de firma Kersten, waarbij zich nog de molen van Ho A Sjoe te Nickerie heeft gevoegd, in de behoefte. Wel heeft men moeilijke tijden te doorstaan gehad, toen van 19 December tot 7 Januari jl. de opkoop moest worden gestaakt, om verdere ophooping van den padi-voorraad te voorkomen, terwijl eenige noodzakelijke herstellingen aan den molen moesten worden verricht. Maar sedert heeft de opkoop weder geregeld plaats gehad.

Plantkundig onderzoek.

De secretaris der van Eeden-fonds-commissie, van welke dr. van Hall voorzitter is, deelde mede, dat door de commissie voor 1909 een bijdrage van *f* 600 uit het fonds is beschikbaar gesteld voor het verleenen van steun ten behoeve van de studie der Surinaamsche flora.

Voor ondersteuning komen in aanmerking, hetzij een nederlandsch plantkundige, die Suriname met het oog op plantkundige studiën wenscht te bezoeken, dan wel zij, die ter plaatse of in Nederland studiën ondernemen betreffende de Surinaamsche flora, of wel hij, die zich met de uitgave van boekof plaatwerken, deze flora betreffende, belast.

F. C. Gefken. †

De surinaamsche bladen maken melding van het overlijden van den heer F. C. Gefken, een planter van de oude garde, die, zooals Onze West opmerkte, de kolonie noode missen kan.

De heer Gefken was 58 jaar. Het grootste deel van zijn leven bracht hij in Suriname door. Hij vierde onlangs zijn zilveren jubileum a's beheerder van de plantage Voorburg en stond bekend als een degelijk planter, wiens adviezen als lid en later als onder-voorzitter der Koloniale Staten, bij het bestuur gewicht in de schaal legden. Zijne verdiensten werden erkend door zijne benoeming tot ridder in de orde van Oranje-Nassau.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De **Bintang Soerabaja** wijdt een artikel aan den arbeid en den aard der inboorlingen. De schrijver bezocht o.a. de wijk Dapoean ter hoofdplaats Soerabaja, om de daar door inlanders vervaardigde meubels, als tafels, stoelen, kasten enz. te zien en het een en ander te koopen; men had hem namelijk verteld, dat het daar gemaakte tegen veel lageren prijs te krijgen was dan hetgeen door chineezen vervaardigd werd. Tot zijn spijt moest hij echter de ondervinding opdoen, dat de inlandsche meubelmaker in de laatste 10 à 15 jaren niet was vooruitgegaan. Voorheen was diens werk grof, nu is het dat nog. Het draagt nog alle kenteekenen van zonder eenige zorg afgewerkt te zijn. Het is niet behoorlijk geschaafd en gepolijst. Het bovenvlak van een tafel, bijv., doet denken aan een in heerendienst slecht onderhouden weg (deze is n.l. erg hobbelig), terwijl de rand sterk herinnerde aan de kustlijn op eene landkaart. Het beeldhouwwerk ziet er ondoenlijk uit. Schrijver vroeg aan de eigenaren van verschillende meubelwinkels, waarom zij niet beter werk afleverden. Wij werken slechts voor inboorlingen, was het antwoord. Onze producten zijn zéér goedkoop, en daarom verkoopen wij er groote hoeveelheden van. Een chinees vraagt bijv. voor een stoel minstens *f* 3, wij zijn met *f* 2 en met *f* 1.75 reeds tevreden. De kasten en ronde tafels, welke bij den chinees respectievelijk *f* 30 en *f* 8 kosten, gaan bij ons voor *f* 12 en *f* 4,75 weg. Schrijver ried den werkman aan om het voorbeeld van den chinees te volgen en ook artikelen voor den europeaan te maken. Deze zouden dan zeer zeker ook bij hen koopen in stede van bij de chineezen. Dit konden de inl. meubelmakers echter niet aannemen, daar zij hebben ondervonden, hoe weinig waarde de europeaan hecht aan hun werk; al deden zij nog zoo hun best, de europeaan bleef toch aan het werk van den chinees de voorkeur geven. Dit onderhoud, verklaarde schrijver, leerde hem den aard van den inboorling kennen. Deze bezit den moed niet om tegen andere rassen te concurreeren. Hij zegt eenvoudig, dat hij niet tegen hen opgewassen is, reeds voor hij den strijd aanvaard heeft. De chineesche werkman trekt voordeel uit dit gebrek aan geestkracht van den inboorling. Hij koopt diens grove producten bij massa's op, werkt ze netjes af, en zet ze weer met veel winst van de hand. Dagelijks ziet men dan ook werkstukken uit den inlandschen meubelwinkel naar de chineesche wijk brengen.

Behalve gemis aan energie, heeft de inboorling, volgens schrijver, nog een ander leelijk gebrek: hij let slechts op het uitwendige, op den buitenkant: wat men niet ziet, dat deert niet, denkt hij. Zijn voorerf is schoongeveegd; in zijn ledikant vindt men tal van kussens opgestapeld, gestoken in roodgekleurde, met kant en gouddraad versierde slopen; aan de sprieën en gordijnen hangen gouden franjes, — maar vraag niet, hoe dikwijls men den vloer onder het ledikant schrobt, want tot daar dringt de blik van den bezoeker niet door. Als maar alles, wat men ziet, de oogen aangenaam aandoet! Dergelijke opvattingen openbaren zich overal in het doen en laten van den inboorling, vervolgt schrijver. Let maar op den inlandschen ambtenaar, hij zorgt goed voor den weg, waar langs de controleur en assistent-resident dikwijls voorbijgaan. De velden, welke men van den weg kan zien, worden behoorlijk bewerkt, daaraan ontbreekt niets. Maar de veraf gelegene? Die ziet men immers toch niet!

De Inlander, die uiterlijk vol eerbied is voor zijn chef, denkt in zijn hart dikwijls: „Dat de bikkesm dien hollander trefe", terwijl een „noen, ing-gih" hardop uit zijn mond klinkt, vergezeld van de noodige sembahs!

In de derde plaats vindt schrijver den inboorling niet vooruitziend en berekenend genoeg. De inlander plukt bijv. de vruchten van zijn geboomte veelal onrijp af; laat ze kunstmatig rijp worden, en brengt ze, alzoo minderwaardig, in den handel. Hij bekent, dat hij zoo handelt omdat hij arm is en anders geen geld zou hebben om levensmiddelen te koopen. (Maar zou onveiligheid, dus juist berekend, dat de vruchten hem anders ontstolen zullen worden, hiervan niet de reden zijn?) Wil men den aard van den inboorling ten deze veranderen, dan acht schrijver het noodig om belooningen in uitzicht te stellen. Voor den ambtenaar, die door ijver uitblinkt, zullen die kunnen bestaan in vluggere bevordering. Het ambt van regent make men niet erfelijk ...

FEUILLETON.

Het hoogste Liefde-offer. *)

(Vervolg.)

„Vader, ik smeek u, laat mij alleen", kermde zij. „Ik kan niet denken, niet spreken, nu nog niet. De wereld schijnt mij zonder mijn vader een zandige, eenzame woestijn toe, maar over eenige dagen zal ik wel in staat zijn met u te spreken, uw vraag te beantwoorden, en, o vader, denk niet te streng over mij, ik ben verpletterd, versuft. Ik wil vrede zoeken in het gebed, zooals u zegt, maar nu goede Vader, ik smeek het u, laat mij met rust, bid voor mij en voor hem, die zoo plotseling van mij werd weggerukt."

De priester ging teleurgesteld heen; hij had ook gehoord, in welk gevaar Arabella verkeerde, maar hij wist niet, dat in werkelijkheid de crisis reeds voorbij was, de teerling geworpen, althans in het hart van het jonge meisje.

Arabella knielde voor het kruisbeeld neder; zij bad tot de Heilige Maagd, tot den Goddelijken Martelaar die Zijn leven gaf voor de Zijnen. Maar haar geestelijke gezichtskring was belemmerd, haar oordeel, gewoonlijk zoo juist en zoo helder, was nu beneveld.

„Ja, Heilige Moeder, gij leedt voor hem, die U zoo dierbaar was en Gij, o gezegende Jezus droegt den doornenkroon, ledigdet den lijdensbeker in Gethsemané, torschtet den smaad van de geheele wereld, duldet zelfs dat God u verliet, ten einde het bewijs te leveren, hoe lief Gij uwe vrienden had. En ik, ik zal hetzelfde doen, mij wacht ook de miskenning der wereld, de doornenkroon, opdat ik dengene, dien God mij gegeven heeft, gelukkig zou kunnen maken, hem kan bevrijden van den zwaren last, dien het verleden hem op de schouders legde." Was dit wel verstandig geredeneerd? Helaas! Het was het beslissende oogenblik in het leven der vrouw op het tijdstip, dat haar liefde en haar smart voor den eenige beminde haar blind maakt en zij geen acht slaat op iets anders.

Om boete te doen voor zijn voorafgaand gedrag, deed hij zich nu geheel als een broeder of vaderlijke vriend voor, geenszins als minnaar. Maar nu Arabella eenmaal wist, wat liefde was, kon zij daaraan niet meer ontkomen.

Als een laatste wanhopende poging zeide L. haar, dat hij uit den dienst zou moeten gaan en dat zijn carrière dus verwoest zou zijn, indien zij samen gingen wonen. In werkelijkheid droomde hij van niets anders, begeerde hij niets zoo vurig dan haar de zijne te noemen, zelfs ten koste van al het andere. Wellicht was het dus alleen om zijn geweten te bevredigen, dat hij trachtte haar over te halen hem op te geven. En hierin vergiste hij zich niet. Zoodra Arabella inzag, dat het hem materieele schade zou berokkenen, indien zij de stem van hun hart volgden, trok zij zich terug en smeekte zij hem haar te verlaten. Zij pakte haastig haar eigendommen bij elkaar, ook de voorwerpen, die haar een blijvende herinnering zouden zijn aan haar korten liefdesdroom, en zich de woorden van den ouden priester herinnerende, was zij voornemens naar hem te vluchten, teneinde daar een schuilplaats en rust te vinden. Haar hart was dood in haar. Indien zij dit plan had kunnen volvoeren zou zij wellicht spoedig aan een gebroken hart gestorven, en zoodoende aan een leven van martelaarschap ontkomen zijn. Maar dit kleine drama eindigde al heel spoedig.

L. kwam tegen zonsondergang naar haar toe, juist toen zij haar poney besteeg om weg te rijden. Toen zij hem zag, gleed zij echter onwillekeurig uit het zadel en liep met uitgestoken handen en een wereld van liefde en droefheid in de oogen naar hem toe. Hij geleidde haar weder naar huis en zeide tegen de oude min en de andere bedienden, dat hun meesteres dien dag niet zou vertrekken.

„Lieveling", zeide hij, haar in zijn sterke armen sluitend, „denk je dan werkelijk, dat wij van elkander kunnen scheiden? Neen, wij behooren voor eeuwig bij elkaar, en wat God vereenigd heeft, kan de mensch nooit scheiden. Voortaan moeten wij alles voor elkander zijn, want de wereld zal zich van ons afkeeren. Dat is het offer der liefde; als je het te zwaar vindt, lieveling, dan moet je het nu zeggen." Maar zij viel hem in de rede, drukte zijn hand tegen haar hart: „Dan zweer ik je in tegenwoordigheid van God, dat ik jou eigendom ben in leven en dood, er gebeure wat er wil."

(Wordt vervolgd).

*) Uit het Engelsch-Indische tijdschrift „East and West" van H. E. Meyr.

lijk in het geslacht van den titularis, maar stelle het ook bereikbaar voor superieure districtshoofden die er niet alleen op uit zijn om de oogen der hoogeren te streelen, maar ook hunne aandacht wijden aan belangrijke aangelegenheden, die niet zoo dadelijk in het oog vallen. In ieder gewest stelle men jaarlijks een bedrag van bijv. *f* 2000 beschikbaar voor het toekennen van premiën aan bekwame handwerkslieden. Het werk van den inboorling zal kunnen concurreeren met dat van den vreemde, hij zal met succes den wedstrijd tegen den buitenlander kunnen voeren, verklaart schrijver, „wanneer hij eenigszins van aard verandert, o.a. leert niet zoo roekeloos met zijn geld om te springen, minder vertot te zijn op mooie kleeren en vrouwen, zijn misplaatste hoogvaardigheid aflegt."

Zouden beloon ingen hier echter wel het echte geneesmiddel zijn? Wij zijn het hier eens met de **Sinar Borneo**, die zegt, dat Kennis veel meer waard is dan stand of rijkdom, want kennis gaat niet verloren, terwijl men daarentegen geld gaandeweg verteert en zoowel stand als rijkdom verliezen kan. Daar kennis slechts verkregen wordt door degelijk onderwijs, vervolgt dit blad, moet men geen geld ontzien om zijne kinderen goed te laten leeren; men moet het schoolgeld niet te hoog vinden en zijn kinderen niet van school afnemen, voor zij voldoende geleerd hebben. Een erfenis in den vorm van opgedane kennis, acht schrijver veel méér waard dan die van een huis vol geld!

Een groote opvoedende kracht ligt er ook in het Vereenigingsleven, waartoe de Inlander zoowel van de Buitenbezittingen als van Java, zich in den laatsten tijd meer en meer aangetrokken schijnt te gevoelen. Een zéér nuttige bond in wording is die, welke den naam draagt van **Sarikat dagang Islamia** en de samenwerking beoogt der Mohamedaansche kooplieden ter behartiging en bevordering van gemeenschappelijke handels- en nijverheidsbelangen. Van wel-ingelichte zijde wordt ons hierover o.a. geschreven: Ten huize van den energieken initiatiefnemer R. M. Tirto Adi Soerjo te Buitenzorg werd staande de vergadering dadelijk een kapitaaltje van eenige duizenden guldens bijeengebracht voor de eerste oprichtings-kosten. Al heel spoedig werden heinde en verre uitnoodigings-circulaires verspreid, waarop meer en meer leden toetraden, zoodat hun aantal nu reeds na enkele maanden een paar duizend bedraagt. De stichter begon 6 Juni een reis over Java, en daarna naar verschillende andere deelen van den Archipel, om hier en daar afdeelingen op te richten. Aan fondsen schijnt het den leden niet te ontbreken; zoodra de Vereeniging rechtspersoonlijkheid heeft zal het eerste handelshuis, waarvoor *f* 100.000 beschikbaar is, te Batavia worden opgericht. De hoofdbestuursleden zijn reeds werkzaam als makelaars in producten van Java's binnenlanden en van sommige der buitenbezittingen, die van de Inlanders opgekocht worden tegen wat betere prijzen dan tot heden het geval was en ook in commissie worden genomen tegen verstrekking van 50% der marktwaarde te Batavia, om zoodoende een directen handel met het buitenland te bewerkstelligen, terwijl de afdeelingen zullen zorgen, dat „trusten" zullen worden gevormd onder de producenten, waardoor deze onafhankelijk zullen worden van de Chineesche tusschenhandelaars in de binnenlanden.

Ook ligt het in de bedoeling later handels- en ambachtsscholen op te richten.

Deze nuttige vereeniging verheugt zich in de medewerking van vele Europeesche bestuursambtenaren, en het spreekt wel van zelf dat zij de Nederlandsche Vereeniging „Oost en West" zoowel als Bosa..., op ieder gebied waar zulks mogelijk en wenschelijk blijkt, tot samenwerking altijd volgaarne bereid zal vinden.

Spoedig hopen wij nadere gunstige berichten omtrent deze beweging te kunnen mededeelen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In hare rubriek „Zaterdagsche causerie" neemt de **Bintang Soerabaja** een brief op van een jongen chinees, welke, volgens haar, de zienswijze van een groot deel der Indochineezen teruggeeft, en waarvan wij hier den inhoud verkort teruggeven:

Gij, mijnheer de redacteur, zegt de schrijver, hebt ons, indochineezen, met klem Nederlandsche onderdanen genoemd. Vroeger was ook ik die meening toegedaan, doch thans zijn mijne denkbeelden veranderd. Het verschil tusschen het voorheen en het heden is bij mij nu even groot als tusschen dag en nacht. Om de harten der nederlanders te winnen en om mij meer tot hen aangetrokken te gevoelen, bezocht ik de europeesche school. Mijne makkers daarentegen gingen op de Tiong Hoa Hwe Koan-school en leerden daar het hokkian en het mandarijn-chineesch. Ik kwam op de lagere school met het idee om later mijne studiën aan de hoogere burgerschool voort te zetten. Als indo-chinees was het mijn stellig voornemen op Java te blijven, te werken, een gezin te vormen, nakomelingen te krijgen en er te sterven. Ik had niet het minste plan naar het stamland terug te keeren. De nederlandsche taal en de kennis, welke ik op de nederlandsche school kon opdoen, zouden mij, dacht ik, méér te pas kunnen komen, dan wat ik in Peking, Nanking of welke andere plaats ook in China zou kunnen leeren. Door mijne makkers, die op de chineesche school waren, werd ik bespot en een afvallige genoemd, die zijne chineesche nationaliteit wilde verloochenen. Doch dat liet mij koud; ik beschouwde mij als nederlandsch onderdaan en trachtte dus kundigheden op te doen welke een nederlandsch onderdaan te stade zouden kunnen komen. Wat zou ik er aan hebben om mijn hersens te vullen met honderden, ja duizenden chineesche letterkarakters, welke hier voor een broodwinning overbodig zijn. Mijn plan was om, indien ik mijne studiën voleindigd zou hebben, bij het Gouvernement in dienst te treden, wiens vlag mij reeds van mijne geboorte af beschermde. De ouderen van dagen, die in mijne woning op bezoek kwamen, verzekerden mij echter, dat al mijne kundigheden tot niets zouden strekken, omdat een chinees geen staatsbetrekking vervullen mag. Kinderen van Ambonneezen, Menadoneezen, afstammelingen van Europeanen, van middelmatige ontwikkeling, mogen daarentegen wel in 's Lands dienst opgenomen worden. Maar hoe ontwikkeld een chinees ook zij, hij blijft buiten de gouvernementeele muren, omdat op hem de vloek rust „vreemde oosterling" te zijn en te blijven. Ik hoorde al die praatjes aan, maar sloeg er geen acht op, denkende: och, die lieden hadden liever gezien, dat ik op de Tiong Hoa Hwe Koan-school ware gekomen, zij hopen mij nog van idee te doen veranderen. Indien ik, als „vreemde oosterling", geen landsdienaar worden mag, zal ik gelijkstelling met europeanen vragen, want met mijne ontwikkeling behoef ik waarachtig niet onder te doen voor tal van indo-europeanen of voor ambonneezen en menadoneezen, die deze gelijkstelling hebben verkregen. Ook verscheidene indochineezen zijn gelijkgesteld, men zou mij, die in de 3e klasse der hoogere burgerschool zit, zulks immers niet weigeren. Langzamerhand begon ik echter angstig te worden; ik vreesde, dat mijne berekeningen zouden falen. Met de hulp van een europeaan diende ik een verzoekschrift aan den Gouverneur-Generaal in om gelijkstelling. Degeen, die mij hielp, verzekerde mij, dat mijn verzoek ingewilligd zou worden.

Eenige weken later werd ik bij het hoofd van het europeesch bestuur ontboden. Deze vroeg mij welke bedoeling ik had met dit verzoek om gelijkstelling, of ik mij in mijne omgeving niet meer thuis gevoelde? Ik antwoordde, dat ik gaarne later in 's Lands dienst zou willen treden, dat ik mij vrijer wenschte te kunnen bewegen, verlost te worden van allerlei groote en kleine plagerijen, waaraan „vreemde oosterlingen" in Ned.-Indië blootgesteld zijn. Ik gevoelde mij echter nog altijd thuis bij mijne rasgenooten, met de indochineezen bleef ik steeds omgang houden, omdat al mijne familieleden indochineezen zijn; met de in China geboren chineezen had ik zoo goed als geen voeling.

Ongeveer drie maanden later kreeg ik een beschikking: mijn verzoek werd afgewezen. Ik gevoelde mij in hooge mate gegriefd. Was ik dan zooveel minder dan de indo-europeanen, die mijne schoolmakkers zijn? Zijn de indo-europeanen, die zich in den kampoeng ophouden, 's avonds met een gitaar rondslenteren, in een huurrijtuig rondrijden, dat zij niet betalen, allerlei kattekwaad uitrichten, clandestine huizen van ontucht houden enz., beter dan ik? Zij zijn in Ned.-Indië geboren, ik ben het ook, waarom word ik door de overheid minder geacht dan zij? Mijne verbittering nam nog méér toe, toen ik op een morgen, in de Straat Madoera willende spelevaren, om een stoomboot van nabij te zien, door den schout werd aangehouden, omdat ik geen pas bij mij had. Ik droeg de uniformpet der hoogere burgerscholieren, die toch wel als een aanwijzing kan gelden, dat men met geen smokkelaar of dief te doen had. Doch dit mocht niet baten. Ik, „vreemde oosterling", moest een pas hebben. Ik werd gedwongen huiswaarts te keeren, en behoef u niet te zeggen, welke gevoelens mij toen bezielden. Een Regeering, die zoo handelt tegenover onderdanen, die zich rustig en vreedzaam gedragen, kan niet rechtvaardig genoemd worden. Ik ben door een en ander tot ommekeer gekomen en zal nu elders waardeering gaan zoeken. De indochineesche kinderen, die naar Nanking gaan, worden daar met onderscheiding en met liefde ontvangen. Ik heb grooten spijt, dat ik zooveel tijd heb verloren met genegenheid te zoeken, die voor mij niet te vinden bleek. Gij hebt vroeger verteld, mijnheer de Redacteur, dat Sech Baadilla, een arabier uit Banda, met Europeanen is gelijkgesteld. Waarin verschil ik met hem, behalve in rijkdom? Moet men dan rijk zijn om met europeanen gelijkgesteld te worden? Over twee jaren zal mijne studie aan de hoogere burgerschool afgeloopen zijn; ik hoop het eindexamen te doen, daarna terug te keeren naar ons stamland en daar de taal mijner voorouders te leeren, omdat men daar in mij een kind van het land zal zien, terwijl men mij hier slechts beschouwt als een stuk vee, waaruit voordeel te trekken valt, doch aan wien niet dezelfde rechten toekomen als aan de andere onderdanen."

De redactie, die zegt, dat het bovenstaande de ideeën van een groot deel der chineesche emigranten teruggeeft en den steller kent, verklaart niet te begrijpen, waarom hem de gelijkstelling met europeanen is geweigerd, niettegenstaande hij, wat ontwikkeling betreft, niet voor den doorsnee nederlander behoeft onder te doen. Zij vraagt, waarom de Regeering geen bepalingen in het leven roept, om chineezen, die voldoende ontwikkeld zijn, gelijkstelling te verleenen. Bepalingen als: „zich niet meer in zijne omgeving thuis gevoelen", zijn kwetsend. Verscheidene bestuurshoofden zien met leede oogen den vooruitgang der chineezen aan; als zij een advies moeten uitbrengen, zal het wel steeds ongunstig luiden. Dergelijke feiten brengen verbittering teweeg en ontlokken den uitroep: of de Regeering wel rechtvaardig en billijk handelt? Hoe langer wij deze politiek volgen, hoe meer wij de chineezen van ons vervreemden. Het is in 's Lands belang, dat deze dringende zaak ernstig onder de aandacht der Regeering gebracht wordt.

Met betrekking tot de toepassing van het passenstelsel vertelt de **Pewarta Soerabaja** het geval van een chinees, die een pas kreeg voor een reis heen en terug binnen vier en twintig uren en gestraft werd, omdat hij, 's namiddags vertrekkende, den volgenden dag tegen den middag (dus binnen twintig uren) op zijne woonplaats terug was, alzoo den nacht was overgebleven. Moet men, vraagt zij, de bestaande bepalingen, welke reeds bezwarend genoeg zijn, nog zoo streng mogelijk toepassen om het leven van den chinees, die nu toch al zoo moeielijk aan den kost komt, nog onaangenamer te maken? Indien men eens met de blanken hetzelfde deed, dan zou men een geschreeuw hooren! Daarom roept zij waarschuwend: Laat de Regeering toch inzien, dat het nu waarlijk tijd wordt om het verbitterring wekkende passenstelsel af te schaffen; de bakens te verzetten, eer het te laat is!

Van Vreemde Koloniën.

Mauritius.

In de Dépêche Coloniale wijst Y. M. Goblet op het eiland Mauritius als een economisch proefveld voor de concurrentie tusschen Europeanen en Aziaten onder voor beide rassen gunstige voorwaarden.

Het klimaat van Mauritius is voor het Europeesche ras zeer geschikt om er zich te vestigen en te vermenigvuldigen en er als leiders op te treden van landbouw- of handelsondernemingen, maar niet om er handenarbeid te verrichten.

De Aziaten kunnen er arbeiden, handel drijven en leven, zonder het land van oorsprong uit het gezicht te verliezen. De Aziaten van Mauritius zijn van drieërlei oorsprong, nl. de Hindoe-koelie, de Chineesche kleine handelaar en de mohammedaansche koopman, evenals de koelie uit Voor-Indië afkomstig.

De Hindoe-koelie is de meest nederige van de drie. Hij komt onder een voor vijf jaren loopend verband als arbeider op de suiker-ondernemingen in het land. Maar na afloop van zijn contract vestigt hij zich als kleine landbouwer, en vele gewezen contract-koelies zijn thans welgestelde grondbezitters, die zich de beschaving der Mauritiërs trachten eigen te maken. Men heeft hier een speciaal woord daarvoor en zegt, dat die lieden zich gefranciseerd hebben, een herinnering aan het feit, dat hier eenmaal de fransche vlag woei en er niet geheel vergeten werd.

De Chinees van Mauritius begint ook in het kleine, maar op het oogenblik is nagenoeg de geheele detail-handel in zijne handen. Hij versmaadt het faillissement niet als middel om zich te verrijken en het komt niet zelden voor, dat hij plotseling met de Noorderzon verdwijnt, met achterlating van een ledigen winkel, daar hij er wel voor gezorgd heeft alles bijtijds tegen een appel en een ei van de hand te doen. Door zulke practijken heeft hij den creool-

schen winkelier de concurrentie met hem onmogelijk gemaakt.

De mohamedaansche kooplieden komen bijna even berooid als de Chineezen in de kolonie, maar zij weten zich door hunne handigheid, met ontdaan van eerlijkheid, zoo spoedig op te werken en in den groothandel eene plaats in te nemen. Twee derde van den uitvoer van Mauritius gaat door hunne handen, want zij hebben zich het monopolie verzekerd van den opkoop van suiker voor de bombaysche markt. Eenigen tijd geleden trachten de suikerfabrikanten van Mauritius zich van hunne bemiddeling te ontslaan. De fabrikanten zonden een vertegenwoordiger voor het aanknoopen van rechtstreeksche onderhandelingen met de koopers op de bombaysche markt. Onmiddellijk wierpen de handelaars van Port Louis een groote hoeveelheid suiker op die markt, tegen ongehoord lagen prijs, en de suikerfabrikanten van Mauritius moesten zich gewonnen geven. Maar niet alleen een groot deel van den uitvoer, doch ook van den invoer bevindt zich in handen van deze Indische handelaars, die dan ook in de mooiste wijken van Port Louis de beste woningen betrekken.

Tegenover die invasie van Aziaten hebben de Mauritiërs, blanken en zwarten het hard te verantwoorden. De zwarten, die nog door den plotselingen overgang uit de slavernij het gevoel hebben overgehouden, dat het arbeiden in den grond een teeken van slavernij is, zien onder hunne oogen de Hindoe-koelies tot welstand komen op den grond, die ook hun welgesteldheid kon schenken. De blanken trekken nog méér den neus op voor het bebouwen van den grond met eigen handen. En daar er geen grondbelasting op Mauritius is, zijn de 260000 Indiërs zoo goed als vrijgesteld van belasting en moeten de 120000 Mauritiërs het bedrag van circa 8 millioen gulden opbrengen, dat in de kolonie aan belastingen wordt geïnd.

Moet het nu niet als zeker worden aangenomen, dat de Aziaten eerlang op economisch gebied het heft geheel in handen hebben?

Goblet meent, dat hiervoor vooralsnog niet behoeft te worden gevreesd. De Hindoe-koelie kan zich opwerken tot grondbezitter, maar tot zekere grenzen. Voor de leiding van groote landbouw-ondernemingen is hij niet geschikt, en die leiding blijft aan de creolen toevertrouwd. De Indische handelaar is koopman, maar ook niet meer dan dat; het blijkt bijv. dat hij een slecht fabrikant is. De leiding van zaken der groote ondernemingen op Mauritius is dus nog het privilege van de creoolsche bevolking, die zich echter toch wel moet verontrusten over de vorderingen der Aziaten op economisch gebied.

Van algemeen standpunt beschouwd is, dank zij de belangrijke plaats, die de Aziaten op Mauritius zijn gaan innemen, eene verschuiving van den handel waar te nemen, die zich grootendeels naar Indië heeft verplaatst.

Maar de slotsom, waartoe Goblet komt, is er eene van meer lokalen aard. Zij is deze, dat in eene kolonie, waar de Europeanen gedurende vele eeuwen niet alleen de meesters waren, maar ook de blijvende bevolking uitmaakten, de recente komst van talrijke arme, maar slimme Aziaten aan de economische vraagstukken een geheel nieuw aanzicht hebben geschonken en wellicht ook invloed zal hebben op maatschappelijk en politiek gebied. Het is dus van belang de ontwikkeling van Mauritius te blijven volgen. Zij bevat een wenk om de noodige activiteit zoowel als voorzichtigheid te betrachten, maar zij doet ook zien, dat het blanke ras niet behoeft te wanhopen en dat wat de anderen het ontnemen datgene is wat het zich laat ontnemen.

Indische studenten in Engeland.

De engelsche regeering heeft besloten tot de oprichting van een informatie-bureau ten behoeve van Indiërs, die in Engeland komen studeeren, en van een permanent raadgevend comité.

Het informatie-bureau zal hebben te antwoorden op verzoeken om inlichtingen betreffende kostscholen, geschikt voor de opname van indische leerlingen en aangaande particulieren, die hen tegen vooruit te bepalen voorwaarden willen opnemen. Voorts zal het ter kennisse van het comité die gevallen brengen, waarin de voorschriften van eenige onderwijsinstelling moeilijk door indische studenten kunnen worden opgevolgd, en in het algemeen allen mogelijken steun verleenen, zoowel aan de studenten zelven als aan hunne ouders in Indië. Aan het hoofd van het bureau zal een „Educational adviser" staan, waartoe de heer Arnold wordt benoemd, die tevens als secretaris zal fungeeren van het raadgevend comité.

Dit comité zal zich beschikbaar stellen voor het verstrekken van inlichtingen aan de studeerende jongelieden of hunne ouders, aan den „Educational adviser" en aan den minister van Indië en onder de aandacht van den laatste alles brengen, wat nuttig kan zijn om de positie der indische jongelieden te verbeteren. Het zal, voor zooverre mogelijk, ten opzichte van jongelieden, wier ouders niet zelven toezicht kunnen houden op hunne opvoeding, optreden *in loco parentis*. In het bijzonder zal het comité de jongelieden behulpzaam zijn op maatschappelijk gebied. Men hoopt aldus voor de indische jongelieden de gelegenheid te openen om in den engelschen maatschappelijken kring te worden opgenomen.

Lord Amptnill is de voorzitter van dit comité, waarin o.a. ook de onlangs lafhartig vermoorde sir William Carzon Wyllie was benoemd.

In samenwerking met deze instellingen in het moederland zullen in Engelsch-Indië in de verschillende provinciën, met uitzondering van Birmah en de Noordwestelijke provincie, lokale comité's optreden, waarin europeesche en indische notabelen zullen worden benoemd. De taak dezer comité's zal zijn om aan Indiërs, die naar Engeland willen gaan, inlichtingen en raad te verschaffen, aan de instellingen van onderwijs in Indië de door het bureau te Londen verzamelde gegevens te doen toekomen, en dit bureau in kennis te stellen met de maatschappelijke positie enzoovoort van de Indiërs, die uit hun provincie naar Engeland gaan.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Tot welzijn van Java,

eenige causerieën bij gelegenheid van het vijf-en-twintigjarig bestaan van den zendingspost Tjideres (West-Java) met „kiekjes", door J. Verhoeven, zendeling der Nederlandsche Zendingsvereeniging. Neerbosch, Typ. der Weesinrichting.

Een belangrijk werk achten wij dit zooeven verschenen boek van zendeling Verhoeven; belangrijk in dubbel opzicht, nl. uit zendings- zoowel als uit sociaal-economisch oogpunt. In zijne causerieën over de zending vindt de schr. telkens gelegenheid maatschappelijke vraagstukken onder de oogen te zien, waartoe trouwens zijn 30-jarige loopbaan te midden van het Javaansche volk hem alle recht verschaft.

Wij zullen ons eenige aanhalingen uit het Voorwoord van den schrijver veroorloven, in de hoop, daarmede den lust bij velen op te wekken met zijne theoriën nader kennis te maken, theoriën, die zeker wel voor bestrijding vatbaar zijn tevens.

(Blz. 2 en vgg.): „Nog onverzwakt geloovende aan eene schoone toekomst voor ons Volk en voor onze Koloniën, en mij oprecht verheugende over het voornemen onzer Regeering, het weleer — onder invloed van gansch andere tijdsomstandigheden — door Staat en Kerk verwaarloosde Java „op te heffen"; — acht ik mij verplicht rekenschap te geven van mijn vreeze, dat *door de wijze, waarop* men die opheffing schijnt te willen beproeven, het reeds zinkende schip nog zwaarder belast zal worden.

Om deze vreeze, — welke gedeeld en ook uitgesproken wordt door wie den Javaan en diens levensomstandigheden goed kennen — te rechtvaardigen, overtuigend ook voor hen, die hunne waarnemingen slechts op hoofdplaatsen — of daarbuiten en slechts in officiëel gewaad konden doen, — zouden van deze zeer gecompliceerde economische aangelegenheid een veelomvattende verhandeling moeten geschreven worden, eene taak, waartoe mij niet alleen de bekwaamheid, maar in deze afzondering ook de onmisbare officiëele gegevens ontbreken.

Behalve wat dienaangaande in deze ernstig bedoelde causerieën hier en daar zal worden gezegd, moet ik mij hier bepalen tot de navolgende algemeene opmerkingen.

Wanneer men bij zijne pogingen tot „opheffen", zich laat voorlichten en leiden alleen door de veronderstelde economische toestanden der *duizenden Inlanders*, wonende op de hoofdplaatsen of in kleineren kring rondom Europeesche ondernemingen — dan dreigt het gevaar, dat de toestand van *millioenen* der plattelandsbewoners nog ongunstiger zal worden dan die in menige streek reeds is.

Ter hoofdplaats — voor velen het eenig observatie-terrein — neemt men o.a. waar, dat de Inlander een belangrijk deel van zijn tijd doorbrengt in ledigheid. Dit neemt men ook waar op het platteland, doch hier uit andere oorzaak. Ter hoofdplaats toch wil men, of behoeft men niet *bij het verdienen bij het vaste loon*, waarmede — hoe karig vaak ook — de indolente Inlander al spoedig tevreden is.

Op het platteland is men daarentegen in de meeste gevallen gedwongen tot die ledigheid, bijna overal, waar het landbouwersbedrijf afhankelijk is van den regen-moesson.

Nu wordt van de — *uit de gewone middelen* karig toegestelde — fondsen ter „opheffing" een zoodanig deel gebezigd tot aanmoediging van industrieën etc., dat met het resteerend bedrag weinig kan verricht worden in het belang van het meest noodige voor den landbouw op Java; de *irrigatie*.

En toch draagt de landbouwer het meeste bij voor die gewone middelen.

Na de staking der Solo-vallei-werken, schijnt de officiëele offervaardigheid ter verbetering der irrigatie op Java wel geleden te hebben, want sedert hoort men telkens beweren, hoe noodzakelijk het is den Javaan onafhankelijk te maken van den landbouw, en zulks — zooals beweerd wordt — vooral ter vermijding der hooge kosten voor irrigatie-werken.

Toch bewijst de eindelijke oprichting van ons *Landbouw-Departement*, dat de Regeering meer aandacht wil gaan schenken aan het hoofdmiddel van bestaan voor Java: den *inlandschen* landbouw. Indien echter slechts uit de gewone middelen in deze hulp moet worden verleend, dan mag zelfs een leek als ondergeteekende vermoeden, dat in dit tropisch bergland die kleine landbouw onmogelijk kan worden opgevoerd tot de zoozeer gewenschte en mogelijke capaciteit, wat toch immers eisch is van eene gezonde economie.

Om echter aan velerlei *industrieën* — de afgoden onzer dagen — meerdere levensvatbaarheid te verzekeren, tracht men ook den Inlander te gewennen aan het gebruiken van velerlei artikelen die wat netter en misschien solieder zijn afgewerkt dan die deze vindingrijke knutselaar in zijn vele vrije uren zich zelf kosteloos maakt......

Men wil de „inzinking" bestrijden door — *langs kunstmatigen weg* het aantal bestaans-*middelen te* verhoogen, door de levens*behoeften te* vermeerderen — n.b. van financiëel meer zwakken......

Doch men wil immers de voortbrengselen van Javaansche kunst en smaak eene plaats bezorgen op de wereldmarkt?

't Is waar, over verschil in smaak valt niet te disputeeren. Doch mag men van die „*wel aardig*" genoemde, eenvoudige voorwerpen wel zoo danig onafgebroken afzet buiten Java verwachten, dat daardoor beteekenende invloed zal worden uitgeoefend op de meerdere of mindere welvaart dezer millioenen Javanen?......

Op onzen zendingspost hier, te midden eener plattelandsbevolking, is nu reeds ruim dertig jaren achtereen beproefd in bedoelde richting *iets* mede te werken ter verbetering van den economischen toestand onzer volkrijke omgeving. Onze ontmoedigende ervaring echter leert, dat de Inlander wel is een geduldig copiist, geen ontwerper, en ook zelfs met de verworven routine slechts zoo lang winste doet, als hij in de goede richting wordt vooruit gedwongen door wie boven hem staat."

Omtrent het onderwijs merkt de schrijver op (blz. 7 en vgg.):

„Er wordt gewoonlijk nog te weinig mede gerekend, dat het eigenlijke Javaansche volk woont buiten de hoofdplaatsen, en onder omstandigheden die de gewone lagere school nog lang niet maken tot eene behoefte voor de meerderheid der landbouwers. De nieuwe lasten voor die lees-schrijf-school zullen te zwaarder drukken en tergen, wijl *die* school den lastdrager niet kan steunen in den voor vele desa-bewoners reeds zoo zwaren kamp voor het bestaan, wat de scholen ter hoofdplaats wèl doen.

Wat zal het den geruïneerden landbouwer baten, wanneer hij nauwkeurig zal kunnen becijferen, met hoeveel liters water per dag zijn aanplant zoude zijn gered; of in zijn courant kan lezen op welken datum zijn laatste akker door overstrooming werd vernield?

Ook zal die desa-school het aantal vermeerderen van de leegloopers, die zich den patjoel schamen. Kan die school nu nog slechts ten goede komen aan de enkele financiëel sterksten, de gewone landbouwer vraagt niet om haar, tenzij die vreesachtige bemerkt, de besturende ambtenaren en de enkele belanghebbende hoofden, daarvoor te believen. De „parentah aloes" zal wel zorgen, dat het desaschooltje bevolkt blijft, ook zonder „Leerplicht."

Ongetwijfeld is de Staat gehouden groote zorg te wijden aan doelmatig volksonderwijs, doch vooral een koloniale mogendheid als Nederland, heeft te waken in deze koloniën den tijd niet vooruit te snellen. Zeker, het pleit voor het rechtvaardigheidsgevoel van ons volk, dat wij den Javaan zoo gaarne een „menschwaardig" bestaan willen bezorgen, doch

daartoe is toch zeker wel allereerst noodig d..n ja vaan de gelegenheid te openen, dat hij zelf allereerst in zijn allereerste levensbehoeften zal k u n n e n voorzien, om voorts zelf te kunnen gaan zorgen voor doelmatig onderwijs voor zijne kinderen. Ieder die Java zag, weet te becijferen, „v a n h o e w e i n i g d e I n l a n d e r l e e f t. Wie denkt er echter aan ook te berekenen, hoeveel de Inlander behoeft, om immer met de noodige kracht, energie en volharding te k u n n e n arbeiden voor zijn levensonderhoud?

Waarom toch bij het bouwen van zijn aantrekkelijk Vredespaleis — de ontwikkeling van Java — zijne motieven gezocht ter hoofdplaats met die oogenschijnlijk zoo weelderige levenswijze, en alzoo met den bouw aangevangen bij de kroonlijst in de lucht?

Over het nut van irrigatie zegt de heer Verhoeven — ten slotte — o. m.:

„Ambtenaren en particulieren zijn al spoedig gereed velerlei tegenspoeden in den landbouw te wijten aan de luiheid van den inlander. Zachter en billijker wordt het oordeel, wanneer men vele jaren achtereen van nabij heeft kunnen waarnemen, hoe ontmoedigend het werkt bij het oogsten veelal teleurgesteld te worden. En dat volstrekt niet altijd als gevolg van „Rampen van Hoogerhand", de zondebok, die op Java zooveel officiëele nalatigheid moet dragen. Het komt toch immers telkens voor, dat hier de rijst niet kan groeien door gebrek aan water, terwijl iets verderop het rijpend gewas weggespoeld wordt door overstrooming.

Al vermag irrigatie alleen volstrekt niet alles, toch is nu menige mislukte oogst het gevolg van het „Gods water over Gods akker te laten stroomen", den milden zegen Gods niet behoorlijk te exploiteeren, omdat dat geld kost. Men houde er toch ook rekening mede, dat veel grooter kapitalen dan die jaarlijks aan landrenten worden kwijtgescholden, voor den weinig bezittenden landbouwer verloren gaan, door verschroeiden of verdronken oogst, door weggespoelde schuren, huizen, vee, etc. etc., niet zelden getuigende tegen Neerland's indolentie.

En wie berekent de schatten, welke jaarlijks voor dit bergland en zijne bewoners, in den vorm van humus, wegspoelen naar zee, achterlatende een arm land en verarmende bevolking......

Om nieuwen moed en levenskracht in te storten in den volstrekt niet luien Javaanschen landbouwer worde het hem mogelijk gemaakt meerdere maanden van het jaar te k u n n e n arbeiden voor eigen levensbehoeften, en meerdere kans geopend op het binnenhalen van een loonenden oogst.

En daartoe wordt in dit zonnige, vruchtbare land zooveel kans geboden, vooral door toepassing van doelmatige irrigatie.

Welk een schoone taak ligt hier te wachten voor ons jeugdig, energiek Departement van Landbouw, dat ook beschikken kan over een keurkorps van waterbouwkundigen, in zulk een groot aantal gevormd aan onze jongste, doch lang reeds beroemde Hoogeschool te Delft.

Doch wat vermogen in deze alleen energie en bekwaamheid, wanneer Nederland de fondsen niet versterkt? Zeker, iedere begrooting voor Indië vermeldt een bedrag voor irrigatie, doch het sommetje, dat nog rest, na aftrek van wat gebezigd wordt voor „opnamen" van wat voorheen vaak reeds opgenomen werd, heeft wel wat op zijne verantwoording, wijl het den indruk geeft, dat er toch ook aan irrigatie gedacht wordt."

***

Aangezien het bovenstaande onwillekeurig een groot gedeelte van de ons toegestane plaatsruimte vergde, kunnen wij van de overige, sedert het vorig overzicht ontvangen publicatiën slechts den inhoud vermelden.

Weekblad voor Indië. 6e jaarg. No. 9.

Een zwerver-journalist en een Javaansch studentje, door R. B. (bedoeld worden Maurits Wagenvoort en Raden Mas Noto Soeroto). — Mr. I. A. Nederburgh (Directeur van het Departement van Justitie), (met portret). — De Oranjefeesten te Bandoeng (met afbeeldingen). Politiehonden (met afb.) door Creusesol. — Lain doeloe, lain sekarang (vervolg), door Felix.

De Indische Mercuur. No. 29.

Jahrbuch der Naturwissenschaften 1908—1909, door Dr. M. Greshoff. — Handleiding voor hen, die in betrekking wenschen te gaan bij een der suikerfabrieken op Java (1e gedeelte), door C. A. — De resultaten der voorjaarsinschrijvingen op Sumatra- en Borneo-tabak in 1909 en 1908. — De suikerindustrie op Zuid-Formosa. — De toekomst der theecultuur in China. — Psytophiline. — Electrisch rangeeren van spoorwegen op het emplacement van suikerfabrieken. — Geologisch en mijnbouwkundig onderzoek op Landa, in Benkoelen, Djambi en Palembang. — Gronden in erfpacht. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. Enz.

Indisch Militair Tijdschrift. No. 6.

Het Skodasche Proefkanon, door A. J. Gooszen. — Eenige beschouwingen over de strategie der Duitschers in hun oorlog tegen de Herero's, door H. Kerremans. — De nieuwe methode der schietopleiding, door Flip, met naschrift door W. K. H. Feuilletau de Bruijn. — Geen compagnies-administratie meer, door A. J. Lieta. — Krijgsgeschiedenis: Enkele patrouilles in Pedir, Alaslanden en Celebes, door G. C. B. — Iets over de methode-Fabius, door J. F. den Ouden. — De veldkeukens van de verschillende legers. — Van vreemde legers. Enz.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Gen.

Op den inhoud van Nr. 4 van den loopenden jaargang hopen wij in het volgend overzicht terug te kunnen komen. De op Indië betrekking hebbende onderwerpen zijn getiteld: Nieuwe tocht naar het eiland Boeroe, door J. H. W. van der Miesen. — De opgravingen bij Trinil in 1908, door C. M. Dozy. — De onderzeesche vorm van Celebes, door J. F. Niermeijer. — Het kalkblazen der Papoea's, door J. C. van Eerde. — Kindersterfte op Sumatra, door idem. — Vogelnestgrotten in de Palembangsche Bovenlanden. — Onderzoek van Centraal-Celebes, door E. C. Abendanon. — Gouvernements exploratie van Zuid Nieuw-Guinea. — De venen in den O.-I. Archipel, door S. — De Pisang-baai bestaat! door Nouhuijs.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Indische Mercuur 20 Juli '09 No. 29.

Orgaan van den Alg. Ned. Bond „Vrede door Recht" No. 6.

„Neerlandia", Orgaan van het Alg. Ned. Verbond, No. 7.

Handelsberichten van Landb. en Nijv. No. 123.

Koloniaal Weekblad van Oost en West No. 29.

Javabode 24 Juni No. 143.

De Sumatra Post v/m 24 t/m 30 Juni No. 144 t/m 149.

ADRESLIJST

van Oost- en West-Indische ambtenaren en officieren die — met verlof in Europa aangekomen — zich sedert 10 April 1909 bij het Departement van Koloniën hebben aangemeld.

Oost-Indische Ambtenaren.

Biegman, G. J. F., Insp. Inl. Onderw., Leiden, Schelpenkade 40; Boer, D. E. de, Stuurman b/d Gouv. Mar., Rotterdam, Scheepmakersh. 33; Burgemeister, C., Ambt. Dep. v. Financiën, den Haag, Suezkade 144; Claasen, J. C., Adj. Houtvester, den Haag, Buysstraat 70; Desplanque, C., Baas-zeilm., Mar. Etabl., Amsterdam, 2e v. Swindenstr. 6; Doeve, V. A., Contr. B. B., den Haag, Stadhoudersplein 140; Dozy, J. C., Adsp. Contr., Leiden, Thorbeckestraat 4; Hammans, P. W., Onderw., Roermond; Laging Tobias, Ph. F., Contr. B. B., Nijmegen, St. Annalaan 167; Lingen, Dr. W. van, Predikant, Doetinchem; Maurits, B. Th., Comm. Residentiekantoor, den Haag, de Ruyterstraat 12; Nooten, S. E. van, Ambten. 4e kl. b/d Invoerr., Amsterdam, 2e Constantijn Huygensstraat 34; Schröder, E. E. W. G., Contr. B. B., Leiden, Hotel Lion d'Or; Smits, G. E., Havenmeester, Amsterdam, Weesperzijde 53; Stap, H. W., Contr. B. B., den Haag, Waldeck Pyrmontkade 113; Ven, L. A. v. d., Adj. Houtvester, Amsterdam, Frans van Mierisstraat 77; Affelen van Saemspoort, C. A. van, Ass. Res., den Haag, Jan van Nassaustraat 72; Bol, F. J. H., Kantoorchef Post en Tel., den Haag, Columbusstr. 188; Bruyn Kops, G. F. de, Resident, den Haag, Obrechtstraat 53; Gelder, J. G. van, Ref. Dep. v. Financiën, den Haag, Stadhouderspl. 11; Gerrits, J. H., Ontv. te Patjitan, Prinses Mariestraat 65; Goens, Mej. C. M. van, Onderw. O. L. O., Haarlem, Zijlweg 241; Hentschel, F. E., Hoofdopz. a/d Fabriek der Opiumregie, den Haag, Columbusstraat 72; Hertog, M. den, Onderw. O. L. O., Muiderberg; Karsten Schuler, J. L. C., Contr. B. B., den Haag, Gr. Hertoginnelaan 221; Kloppenburg, C. H., Opz. b/h Mijnw., Weesp; Koops, G. A., Boekh. b/d Weeskamer, Batavia, Ginniken, Wilhelminastraat 33; Koot, G. J., Contr. B. B., den Haag, Obrechtstraat 570; Kuthe, G. F. C., Gezagh. b/d Gouv. Mar., Laren (N.-H.), Nieuwe weg 407; Meerburg, J. W., Ass.-Res., [illegible], Vischmarkt 11; Meijers, A. A., Ing. B. O. W., den Haag, v. Merlenstraat 100; Meijerink, Mej. B. J., Verpl. i/h Krankz.gesticht te Lawang, Zutphen, Polsbroek 16; Mooij, J., Predikant, Groningen, Pension van Wendel de Joode; Overgauw, W. J. J., Gezagh. b/d Gouv. Marine, den Haag, Weimarstr. 165; Palm, W. F. v. d., Stuurman b/d Gouv. Mar., den Haag, Piet Heinstr. 112; Papeard, L. E., Stadsgeneesh. Batavia, Zeist, Boschlaan 21; Parra, Mr. C. A. de la, Voorz. Landraden, den Haag, Galileïstraat 3; Pauli, Mej. A. F., Beambte a/d Postspaarbank Rijswijk, Leeuwendaallaan 58; Pit, J., Administr. a/d Landbouwsch. te Buitenzorg, den Haag, Laan C. v. Cattenb. 52; Slijpe, A. L. F. van, Hoofdcomm. Dep. B. B., den Haag, Hotel Central; Stort, P. W., Adj. Houtvester, den Haag, Daguerrestraat 36; Vroede, C. P. de, Loods b/h Loodswezen, Amsterdam, 3e Oosterparkstr. 87; Waardenburg, A. L. van, Contr. B. B., Amsterdam, Schuytstraat 42.

Oost-Indische Officieren.

Bonthuis, G. A., Off. v. Gez. 1e kl., Haren, bij Groningen; Boxtel, A. van, Onderluit. Inf., Apeldoorn, Sophialaan 408 D.D.; Dries, P. K. van den, Onderluit., Arnhem; Elzas, H., Luit. Art., Amsterdam, Keizersgracht 429; Erzey, A. P., 1e Luit. Cav. Deventer; Groot, P. F. de, 1e Luit., den Haag, Willem de Zwijgerlaan 18; Gijsberti Hodenpijl, A. K. A., Majoor Inf., den Haag, v. Speijkstraat 55; Halkema, F., 1e Luit. Inf., den Haag, Obrechtstraat 440; Meulemans, C. A., Majoor Inf., den Haag, Schenkweg 1; Pool, L., Off. v. Gez. 2e kl., Alkmaar, Spoorstraat 3; Savalle, R. A. J., 1e Luit. Art., den Haag, Obrechtstraat 185; Schauroth, J. A. M. M. von, Luit.-Kol., den Haag, v. Swietenstraat 72; Wilde, M. de, 1e Luit., Haarlem, Bosch- en Vaartstraat 16; Breton de Nijs, C. J., Kap. Art., den Haag,

Breton de Nijs, C. J., Kapt. Art., den Haag, Weimarstraat 47; Dooren, Th. P. C. van, Off. v. Gez. 1e kl., den Haag, v. Lennepweg 17; Goslings, L. W., 1e Luit. Inf., Kampen; Gravelotte, C. F. H., Kapt. Intendant, den Haag, Laan v. Meerderv. 77; Laekemeijer, A. J., 1e Luit. Art., Dordrecht, Voorstraat 150; Pinxter, A. H., Mil. Arch. Genie, Amsterdam, Ceintuurbaan 364; Prins, S., 1e Luit. Inf., den Haag, Stadhoudersplein 48; Reenen, D. J. C. van, 1e Luit. Inf., den Haag, Riouwstraat 176; Royen, P. van, Kapt. Inf., Velp; Schröder, L. F., Maj. Inf., den Haag, Regentesselaan 74; Smits, J., Kapt. Inf., den Haag, de Perponcgerstraat 120; Spruyt, G. J., Onderluit. Apothekersbed., Utrecht, Staalstraat 8; Stennekes, P. L., 1e Luit. Inf., den Haag, Copernicusstraat 23; Visser, P. D., 1e Luit. Inf., den Haag, Valeriusstraat 59; Vogel, R., 1e Luit. Inf., den Haag, Stadhoudersplein 21; Wesselingh, W. F. J., Onderluit. Inf., den Haag, v. Kinsbergenstraat 78.

West-Indische Ambtenaren.

Boon, J. C., Gezagv. Kol. Vaartuigen in Suriname, Amsterdam, Haarlemmerweg 149-III; Bordes, B., Kommies der belastingen op Curaçao, Breda, Sijntje no. 8; Duurvoort, C. L., Distr. Geneesh. in Suriname, Utrecht, Dondersstr. 3bis; Emmen, E. van, Agent v. Politie in Suriname, Amsterdam, 1e Jan Steenstraat 41; Esch, P. van, R.-K. Geestelijke in Suriname, Amsterdam, Keizersgr. 218; Jessurum, J. A., Leeraar a/d Hendrikschool in Suriname, Nijmegen, Vondelstraat 69.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 25 Juni 1909. No 50.

Dit Nr. bevat eene wijziging en aanvulling der Regeling van het Instituut der onderluitenants bij de verschillende wapens in Ned.-Indië.

Voorts het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en Onderh. gedurende de maand April 1909.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de kantoorchef te Cheribon P. W. H. Hornung en de klerk te Batavia H. A. van der Zon Brouwer; te Soerabaja, E. A. van den Berg en L. E. Boyer.

Benoemd: tot asp.-controleur B.B., M. Adriani; tot ass.-resident van Tjilatjap G. J. P. Vernet; van Galoeh A. Pecqueur; van Patjitan W. C. Blanken; van Tegal C. C. M. Henny; van Berbek J. H. Liefrinck; van Sragen K. Wybrands; tot voorzitter van de landsraden te Mr. Cornelis Mr. G. von Faber; van Kediri Mr. J. Th. Goossens; tot ondervoorzitter van den landraad te Magelang Mr. M. D. Hartgerink; tot onderwijzer 1e kl. A. J. Beauchez; tot vice-pres. van den R. v. Just. te Soerabaja Mr. J.

L. T. Rhenwer; tot lid van den R. v. Just. te Semarang Mr. G. D. Wilinck; tot voorzitter van den landraad te Medan Mr. J. S. Thieme; te Poerworedjo Mr. A. A. van Schuijlenburch; tot ondervoorzitter te Tegal Mr. C. J. Poortman; te Bandoeng Mr. A. A. Galestin; tot griffier bij den R. van Just. te Medan Mr. C. C. van Helsdingen; te Makassar Mr. A. W. de Haas; tot lid van den gemeenteraad van Makassar Mr. H. G. Derx, A. Pasteur en L. Lingen; tot inspecteur van financiën: in de IIe afdeeling F. H. R. Neumann; in de Ve Afd. C. J. J. Janssen; tot adj.-insp. van fin. J. H. G. Ternijtelen; tot asp.-controleur B.B., G. E. Mullemeister.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den majoor der inf. W. E. A. Burton en den 1en luitenant W. Taat.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der inf. T. J. Baerveld.

***

Uit de Javasche Courant van 29 Juni 1909. No. 51.

In dit Nr. is o.m. opgenomen het nieuwe Reglement betreffende de opleiding van militaire apothekers voor het Leger in Nederlandsch-Indië, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 April 1909 No. 29.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den ambtenaar voor Chin. zaken E. F. Thijssen; aan den opziener E. F. Pohler en den onderwijzer M. A. Huijsmans.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk te Cheribon W. J. Westerkamp; de commies te Banjoemas H. C. Knaud; de onderwijzer H. Sonius; de onderwijzeres Mej. H. J. R. Vermeulen en de klerk te Marabahan H. L. A. Scheffer.

Benoemd: tot ass.-resident van Indragiri L. A. van Oosterzee; tot ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten L. Grevelink; tot asp.-houtvester P. van Zon, J. van Roosendael en R. Wind; tot landmeter 1e kl. M. Reep; tot id. 2e kl. H. E. Guny en M. C. Muller; tot id. 3e kl. J. A. Elenbaas en A. J. Vincent.

Ontheven: in verband met zijne benoeming tot Secretaris-Generaal bij het Min. van Kol. eervol van de waarneming der betrekking van Alg. Secretaris, J. B. van der Houven van Oordt.

Belast: met de waarneming der betrekking van Alg. Secretaris J. Hulshoff Pol; van 1en Secretaris Jhr. Mr. A. C. D. de Graeff.

Benoemd: tot Secretaris de Referendaris Mr. G. J. Bisschop; tot wedono van Rogodjampi Raden Bei Soerio Widjojo; van Pradjekan Mas Setjodiredjo; van Tanggoel Mas Gondoamidjojo; van Majang Raden Hardjodipoero; van Genteng Mas Vindoeredjo.

Geplaatst: in Riouw en Onderh. de benoemde asp. controleur G. E. Mullemeister; in de res. Oostkust van Sumatra B. W. van Gorkom.

Benoemd: tot architect B.O.W., H. Koot; tot opzichter H. C. van der Veen en J. A. Overdorp.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den onderluitenant J. H. Beck.

Benoemd: tot onderluitenant bij het wapen der infanterie A. Wunderink, J. Berken; J. B. A. Back, G. R. G. Mussig, H. H. Hotho, I. Rauws, I. de Vries, J. Spetter, W. L. Weijer, J. Kramers, T. Sterk; tot chef der op te richten 3e Landrente-opnemingsbrigade te Malang de 1e luit. der inf. L. F. van Gent; tot chef der 1e Landrente-opnemingsbrigade te Bandoeng de 1e luit. der inf. H. J. Kuiper.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Maurits", gezagvoerder M. H. C. van Baaren, van Amsterdam naar West-Indië.

C. Peereboom; Mej. Ph. J. Wijers; E. W. Wijers; C. F. H. H. Hirschmann, echtgenoote en kind; Mevr. E. L. Kampens en 2 kinderen; P. Cassart; A. Bronkhorst; J. J. Esser, echtgenoote en dochter; Mej. A. Cameron; P. Stemerding; H. J. C. Paping; Mej. P. Marcara; vier militairen, benevens 74 emigranten.